

Таким чином, результати підсумкового контролю мовленнєвих навичок та вмій в експериментальних групах інженерів ВАТ ПБК “Славутич” та ВАТ “Запоріжтрансформатор”, які навчалися професійно-орієнтованої англійської мови засобами інтенсивної методики, виявилися вищими ніж результати інженерів контрольних груп, які навчалися лише у звичайному поурочному режимі. Це свідчить про переваги інтенсивного методу, який надав можливість створення стійкого англомовного професійного середовища для комунікативного навчання, що в комплексі з іншими факторами мало велике значення для розвитку мовленнєвих вмій інженерів, особливо говоріння. У контрольних групах, які розвивали свої мовленнєві навички та вміння в звичайному режимі поурочного навчання, створення подібного стійкого іншомовного середовища для навчання професійно-орієнтованої англійської мови виглядало досить проблематичним. Опрацьовані результати підсумкових тестів довели ефективність інтенсивної методики підготовки інженерів ВАТ “Запоріжтрансформатор” та ВАТ ПБК “Славутич”. Кількісні характеристики обсягу ділової та спеціальної інформації, наданою інженерами під час тестування, свідчать про практичне володіння інженерами мовленнєвими вміннями на рівні, достатньому для здійснення англомовного спілкування в професійних ситуаціях, що відповідає практичній меті навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Тарнопольский О.Б. Методика обучения английскому языку: учеб. пособ. / О.Б. Тарнопольский, С.П. Кожушко. – К.: Ленвіт, 2004. – 192 с.
2. Лозанов Г. Предпосылки построения общей теории внушения (глава из книги Суггестология) // Методика преподавания иностранных языков за рубежом / Г. Лозанов; пер. с болгар. И. Поповой. – М.: Прогресс, 1976. – Вып. 2. – С. 195-225.
3. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: підруч. / [під кер. С.Ю. Ніколаєвої]. – К.: Ленвіт, 2002. – 328 с.
4. Александров В.М. Організаційні форми англомовної підготовки інженерів засобами інтенсивної методики // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки: зб. наук. пр. / В.М. Александров – Запоріжжя, 2007. – Вип. 44. – С. 8-17.
5. Китайгородская Г.А. Новые подходы к обучению иностранным языкам / Г.А. Китайгородская // Вестник МГУ. – 1998. – №1. – С. 32-39. – (Серия 19: «Лингвистика и межкультурная коммуникация»).
6. Корнева З.М. Навчання студентів економічного профілю вищих навчальних закладів України ділової англійської мови за методикою “занурення” / З.М. Корнева // Іноземні мови. – 2004. – №4. – С. 54-57.

УДК 378.937 : 37.017.4

ЖИТТЄВІ ЦІННОСТІ ОСОБИСТОСТІ ЯК ПЕРЕДУМОВА ФОРМУВАННЯ ГУМАНІСТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ

Александрова О.Ф., аспірант

Запорізький національний університет

Стаття висвітлює результати дослідження сформованості смисложиттєвих орієнтацій майбутніх вчителів та необхідність формування в них гуманістичних цінностей як основи їхньої професійної діяльності.

Ключові слова: ціннісні орієнтації, життєві цінності, життєві цілі, гуманістичні педагогічні цінності.

Александрова Е.Ф. ЖИЗНЕННЫЕ ЦЕННОСТИ ЛИЧНОСТИ КАК ПРЕДПОСЫЛКА ФОРМИРОВАНИЯ ГУМАНИСТИЧЕСКИХ ЦЕННОСТЕЙ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ / Запорожский национальный университет, Украина

Статья освещает результаты исследования сформированности смысловых ценностей будущих учителей и необходимость формирования у них гуманистических ценностей как основы профессиональной деятельности.

Ключевые слова: ценностные ориентации, жизненные ценности, жизненные цели, гуманистические педагогические ценности.

Alexandrova Ye. PERSONALITY'S LIFE VALUES AS A PREMISE OF FORMATION FUTURE TEACHERS' HUMAN VALUES / Zaporizhzhya National University, Ukraine.

The article lights up the results of the experimental study of future teachers' life orientations and the necessity of forming human values as basis of their pedagogic activity.

Key words: values orientation, life values, life aims, human pedagogic values.

Незважаючи на численні дослідження в галузі виховання, проблема формування гуманістичних цінностей у сучасній молоді залишається невирішеною. Світова криза та стагнація вітчизняної економіки дозволяють побачити недоліки сучасного суспільства, зокрема відчуті дефіцит гуманізму. Безсумнівною є той факт, що людство досягло значних успіхів у багатьох сферах суспільного життя, окрім розвитку власної душі. Сучасна вища освіта може похвалитися скоріше науковими досягненнями майбутніх спеціалістів, ніж досягненнями у сфері виховання молодого покоління. Однією з причин такого стану справ дослідники називають ігнорування проблеми виховання у вищих школах, необізнаність самих викладачів вищої школи з самими гуманістичними цінностями як з предметом, а отже з проблемою формування таких гуманістичних цінностей у майбутніх педагогів. Невирішеність проблеми формування гуманістичних цінностей майбутніх педагогів, а також необізнаність викладачів вищої школи щодо самих гуманістичних цінностей спонукала нас до написання даної статті.

Основні вимоги до підготовки майбутніх вчителів знайшли своє відображення в законі України “Про вищу освіту”, Державній національній програмі “Освіта” (“Україна XXI століття”), Концепції національного виховання, Державній програмі “Вчитель” та ін. Зокрема, у Національній доктрині розвитку освіти наголошено на необхідності забезпечення економічних та соціальних гарантій професійної самореалізації педагогічних працівників та утвердження їх високого соціального статусу в суспільстві [5]. У названих документах зазначено, що основною рушійною силою модернізації системи освіти має стати педагог з високим рівнем освіти і фахової підготовки, що передбачає сформованість гуманістичних цінностей. Особистості педагога належить координуюча роль у реалізації гуманістичної парадигми освіти. Саме від високої професійності педагогічних кадрів, їх уміння плідно працювати в нових умовах у значній мірі залежить інтелектуальний і моральний потенціал суспільства, підвищення творчого потенціалу соціуму, зменшення в ньому жорстокості та соціального насилля. Ефективність педагогічної діяльності значною мірою визначається сформованістю гуманістичних цінностей педагога. Враховуючи важливість проблеми формування гуманістичних цінностей, необхідно вказати на складність процесу становлення особистості майбутнього педагога в умовах сьогодення.

Соціальна значущість цієї проблеми, її різноаспектність, зростання інтересу до аксіологічного аспекту суспільного розвитку вимагає системного аналізу ціннісних орієнтацій майбутніх вчителів, їхньої сутності, природи, а також взаємозв'язків системи цінностей і тих соціокультурних трансформаційних процесів, що відбуваються в нашому суспільстві.

Мета нашої статті – висвітлити результати дослідження сформованості смислоттєвих орієнтацій майбутніх вчителів та динаміки їхнього розвитку в трансформаційному суспільстві.

Становлення особистості педагога передбачає формування свідомості, наукового світогляду та високого рівня особистої культури. У наш час суспільству потрібен, насамперед, професіонал, спроможний самовдосконалюватися, орієнтований на творчість. Це має бути особистість, якій притаманні нове мислення, демократичний стиль діяльності, високий рівень самосвідомості та культури. Така особистість повинна розуміти не тільки перспективність і корисність своєї діяльності, але й прогнозувати кінцевий результат виконання своїх функціональних обов'язків [2].

Сьогоднішні студенти, що обрали професію вчителя, у якій домінує розумова праця та високий рівень спеціальної освіти, будуть приносити користь суспільству, керуючись принципами, орієнтованими виключно на гуманістичні цінності.

На основі праць та досліджень С.В. Анісімова, Л.П. Буєвої, І.А. Зязюна, М.С. Кагана визначився категоріальний апарат теорії цінностей, який включає поняття “цінність”, “ціннісне”, “ціннісне ставлення”, “ціннісна орієнтація”. Дослідження Г.О. Балла, І.Д. Беха, В.С. Білоусової, М.І. Боришевського, С.У. Гончаренка, І.А. Зязюна, В.Г. Кременя, К.М. Кукушкіна, Ю.І. Мальваного, А.В. Сушенка, Л.Л. ТОВАЖНЯНСЬКОГО, О.С. Яремчика присвячені пошуку нових засобів і методів підвищення ефективності виховання гуманності та творчої особистості, в умовах сучасного суспільного розвитку. Вони пов'язують подальший розвиток людства та побудову гармонічної цивілізації саме з духовною сферою.

Розвиток духовних якостей особистості здійснюється в навчально-виховному процесі. Завдання вищої освіти полягає у формуванні особистості гуманістичного типу, справжнього інтелігента, здатного не тільки професійно, а також творчо і цілісно підходити до вирішення завдань соціального і фахового змісту. Пріоритетним завданням інноваційного навчання, що оновлює особистість та сприяє її розвитку, може стати формування гуманістичних цінностей - основи цільової спрямованості в педагогічній діяльності.

Гуманістичні цінності розуміють як позитивне діяльно-активне ставлення до людини, яке засноване на визнанні людського життя, усвідомленні його недоторканості, визнанні життя головною цінністю. Воно виявляється в постійному дотриманні гуманістичних принципів, цінностей, а також альтруїстичному характері почуттів та переживань. Таке ставлення знаходить своє вираження у визнанні інтересів та потреб іншої людини, орієнтації на позитивне в людях; терпимість до поглядів, вірувань, національних традицій інших; великодушності. Позитивне діяльно-активне ставлення закріплюється у відповідних вчинках, діях, поведінці людей, у протидії жорстокості, злу, несправедливості, критичному ставленні до своїх чеснот, що сприяє самовдосконаленню.

Процес формування гуманістичних цінностей забезпечується суб'єкт-суб'єктною взаємодією педагога з учнями в навчально-виховній діяльності. Головний механізм такої взаємодії полягає в потребі спілкування, в емоційному контакті, повазі людської гідності, турботі про людей, ціннісному ставленні до них; включенні учнів у гуманістично спрямовану діяльність і взаємини з оточуючими. Гуманні взаємини є мірою і вищим рівнем гуманістичних цінностей [4].

З аксіологічної точки зору виховний процес – це процес трансформації цінностей у ціннісні орієнтації, при цьому педагогічне керівництво є важливим спрямовуючим фактором. Вплив на формування гуманістичних ціннісних орієнтацій є важливою передумовою педагогічної взаємодії. Гуманістична ціннісна орієнтація особистості є трансформацією засад гуманізму як цінності, що передбачає визнання значущості людини як особистості, її право на щастя та волю, розвиток і вияв своїх здібностей. Гуманістичними орієнтаціями можна назвати такі, що позбавлені прагматизму та улітарної зацікавленості [6].

У процесі формування системи гуманістичних ціннісних орієнтацій педагогічне опосередкування має спиратися на дві закономірності. Важливо усвідомлювати, по-перше, що цей процес розвивається від конкретного до абстрактного. Онтологічно спочатку формується ставлення до конкретних людей, а потім на цьому ґрунті утверджується ставлення до людини в цілому. Конкретна людина – конкретна група людей – тип людей – людина як така. Слід наголосити, що остання ланка, присутня у всіх попередніх, є найвищою виховною метою. По-друге, процес ставлення особистості до реального світу є комплексним, таким, у якому збігаються світосприйняття, світоосмислення і світоперетворення, при цьому, естетичний аспект визнається пріоритетним щодо раціоналістичного та етико-діяльнісного. Тому алгоритм формування гуманістичних ціннісних орієнтацій такий: від почуття до усвідомлення і далі до етично зумовленої діяльності. Таким чином, акцент зміщується від емоційно-чуттєвої сфери (емоційне сприйняття людей, емпатійне співчуття) до раціоналістичної (розуміння іншого, усвідомлення необхідності гуманного ставлення до нього), а далі до волютивної (етично зумовлена діяльність) [6].

Дослідження проводилося на базі Запорізького національного університету. Для отримання достовірних результатів, ми гарантували студентам повну анонімність тестування. Тестування проводилися послідовно, що дозволяло виключити вплив часових ситуаційних факторів. Такі організаційні заходи, на наш погляд, дозволили підвищити достовірність отриманих результатів.

Теоретичне обґрунтування проблеми дало змогу розробити програму проведення констатуючого експерименту для фіксації, аналізу та оцінки основних життєвих цінностей майбутніх вчителів. При цьому ми виходили з припущення, що основні особистісні характеристики майбутніх вчителів мають відрізнятися високим рівнем моральних цінностей, що визначає їхню гуманістичну спрямованість. Це, у свою чергу, може бути важливою передумовою подальшого процесу формування гуманістичних цінностей, який зумовлює реалізацію певних педагогічних проблем.

Експериментальна програма передбачала оцінювання сформованості основних життєвих цінностей майбутніх вчителів та здійснювалася в три етапи.

На першому підготовчому етапі експериментальної програми було обґрунтовано та обрано діагностичні методики проведення морфологічного тесту життєвих цінностей (МТЖЦ) та тесту орієнтацій щодо сенсу життя (ОСЖ). Ми вважаємо, що обрані методики тестування майбутніх вчителів не тільки мають наукове значення, але й сприятимуть проясненню та усвідомленню цілей, цінностей і сенсу свого життя майбутніми педагогами.

Морфологічний тест життєвих цінностей (В.Ф. Сопов, Л.В. Карпушина) включав перелік запитань для визначення мотиваційно-ціннісної структури особистості, життєвих цінностей навчального колективу майбутніх педагогів, їхньої життєвої мотивації, а також кращого розуміння важливості сфери освітньої діяльності. Ця методика виникла як результат подальшого вдосконалення методики І.Г. Сеніна та отримала назву “Морфологічний тест життєвих цінностей” (МТЖЦ). Основним діагностичним конструктом МТЖЦ стали термінальні цінності. Під терміном «цінність» ми розуміли ставлення суб'єкта до явищ, життєвих фактів, до об'єктів і суб'єктів та визнання їх як таких, що мають життєве значення.

До переліку життєвих цінностей входили:

1. Особистий розвиток, тобто пізнання своїх індивідуальних особливостей, постійний розвиток своїх здібностей та інших особистісних характеристик.
2. Духовне задоволення, тобто керування моральними принципами, перевага духовних потреб над матеріальними.
3. Креативність, тобто реалізація своїх творчих можливостей, прагнення змінити навколишню дійсність.
4. Активні соціальні контакти, тобто встановлення сприятливих відносин у різних сферах соціальної взаємодії, розширення своїх міжособистісних зв'язків, реалізація своєї соціальної ролі.
5. Власний престиж, тобто завоювання визнання себе в суспільстві шляхом дотримання певних соціальних вимог.
6. Високий матеріальний рівень, тобто звернення до чинників матеріального добробуту як головного сенсу існування.
7. Досягнення, тобто формулювання і розв'язання певних життєвих завдань як головних життєвих чинників.
8. Збереження власної індивідуальності, тобто перевага власних думок, поглядів, переконань над загальноприйнятими, захист своєї неповторності та незалежності.

Термінальні цінності реалізуються по-різному в різних життєвих сферах. Під життєвою сферою розуміється соціальна сфера, де здійснюється діяльність людини. Значимість тієї чи іншої життєвої сфери для різних людей неоднакова.

Перелік життєвих сфер містив:

1. Сфера професійного життя.
2. Сфера освіти.
3. Сфера сімейного життя.
4. Сфера суспільної активності.
5. Сфера захопленя.
6. Сфера фізичної активності.

Питання були спрямовані на вивчення індивідуальної системи цінностей людини для кращого розуміння значення її дій чи вчинків. Самобутність людини формується відносно основних цінностей, які визнаються в суспільстві. Але особистісні цінності можуть і не відтворювати точну копію суспільних цінностей. У конструкцію переліку питань також входила шкала достовірності ступеня бажання людини у соціальному схваленні її вчинків. Чим вищий результат опитаного, тим більше його поведінка (на вербальному рівні) відповідає схвалюваному взірцю. Критичний рубіж - 42 бали, після якого результати можна визнати недійсними.

Морфологічний тест життєвих цінностей складався з 112 тверджень, кожне з яких оцінювалося за 5-бальною системою. Перед початком тестування були надані інструкції. Обов'язковими умовами тестування були дотримання сприятливого емоційного клімату, доброзичливості експериментатора та його вміння відповідати на запитання студентів у процесі заповнення бланків тесту.

Після проведення тестування усі відповіді студентів отримали бали відповідно до ключа. У шкалі достовірності під час підрахунку необхідно звертати увагу на знак. Усі відповіді із знаком "мінус" інвертуються. Так, якщо студент оцінює 5 балами твердження, що відноситься до шкали достовірності, то його оцінка відповідає 1 балу. Навпаки, твердження з негативним значенням, яке було оцінене студентом 1 балом, відповідало 5 балам.

Після підрахунків усі результати було занесено до таблиці. Запропоновані цінності відносилися до різних груп: духовно-моральні цінності та егоїстично-престижні (прагматичні). До перших належали: саморозвиток, духовне задоволення, креативність і активні соціальні контакти, що відображали морально-ділову спрямованість. До другої підгрупи цінностей належали: престиж, досягнення, матеріальний стан, збереження індивідуальності. Вони, в свою чергу, відображали егоїстично-престижну спрямованість особистості. При всіх низьких значеннях спрямованість особистості може бути невизначеною, без яскравого бажаного цілеспрямовання. При всіх високих балах - спрямованість особистості може бути суперечливою, внутрішньо конфліктною. Високі бали, що були надані студентами цінностям першої групи свідчили про їхню гуманістичну спрямованість. Навпаки, високі бали для другої групи цінностей свідчили про їхню прагматичну спрямованість. Низькі показники в усіх сферах свідчили про неважливість чи малу важливість таких сфер для окремих людей. Зазначені явища часто пов'язані з віковим періодом життя, а також із ступенем задоволення тих чи інших потреб. Для графічного

відображення отриманих результатів та аналізу співвідношення цінностей всередині структури життєвих цінностей особистості існував бланк-графік, який дозволяв експериментатору встановити співвідношення між цінностями, мотивами, соціально схвалюваними і соціально несхвалюваними. Після порівняння отриманих показників стало очевидним, що найбільш високі показники для студентів усіх факультетів стосувалися таких цінностей, які відносилися до групи духовно-моральних цінностей - розвиток себе, духовне задоволення, креативність та активні соціальні контакти. У життєвих сферах високі показники відносилися до сфер професійного життя, навчання, освіти, а також громадського життя. Необхідно відзначити сферу фізичної активності, яка стала особливо важливою для студентів факультету фізичного виховання, при чому передбачалося отримання більшого задоволення від самого процесу діяльності, ніж від отримання результатів у даній сфері.

Для перевірки та уточнення достовірності результатів ми також використали тест орієнтацій щодо сенсу життя розроблений Д.О. Леонтєвим, який є адаптованою версією тесту “Мета життя” (Purpose-in-Life Test) Джеймса Крамбо і Леонарда Махоліка. Методика була розроблена на основі теорії прагнення смислу і логотерапії Віктора Франкла. На основі факторного аналізу адаптованої версії цієї методики було створено тест ОСЖ. Цей тест включав загальний показник осмисленості життя та п’ять шкал, що відображали три конкретні орієнтації щодо сенсу життя (цілі в житті, насиченість життя та задоволеність самореалізацією), а також два аспекти локусу контролю (локус контролю - Я і локус контролю-життя):

1. Цілі в житті.
2. Процес життя чи емоційна насиченість життя.
3. Результативність життя чи задоволення самореалізацією.
4. Локус контролю - Я (Я - господар життя).
5. Локус контролю - життя чи керованість життям.

Запропонований тест ОСЖ також містив 20 пар протилежних тверджень, які відображали уявлення про чинники осмисленості життя особистості. Студентам були надані інструкції та запропоновані пари протилежних тверджень. Студенти мали обрати одне з протилежних тверджень, яке, на їхню думку, найбільш відповідало дійсності та позначити його однією з цифр (1, 2, 3), залежно від того, наскільки вони впевнені у виборі, або позначити цифрою 0, якщо обидва твердження, на їхній погляд, були однаково правильні.

Після проведення тестування отримані дані було оброблено за 7-бальною шкалою відповідно до бланка-ключа. Надійність і вірогідність дослідження забезпечувалися репрезентативністю обраної групи (270 студентів IV курсів, 9 педагогічних спеціальностей (філологічних, математичних, біологічних, фізичних, історичних, фізичного виховання) Запорізького національного університету; використанням методів, адекватних меті і завданням дослідження; об’єднанням кількісного і якісного аналізу; використанням методів математичної статистики. Стандартні нормативи та отримані результати дослідження показані в таблиці 1:

Показники шкал тесту смислоутворювальних орієнтацій для студентів факультету іноземної філології, російської філології, української філології, математичного та фізичного факультетів, факультету фізичного виховання, біологічного та історичного факультетів знаходяться в межах норми, що свідчить про наявність у студентів цілей щодо свого майбутнього, які надають життю свідомість, спрямованість і часову перспективу. Майбутні вчителі сприймають сам процес життя як цікавий, емоційно насичений і наповнений змістом.

У студентів фізичного факультету виявлені наявність у житті цілей стосовно майбутнього, які надають життю свідомості, спрямованості і часової перспективи. Високі бали шкали «Процес життя або інтерес і емоційна насиченість життя» свідчать про те, що майбутні педагоги сприймають сам процес життя як цікавий, емоційно насичений і наповнений змістом, проте, перш за все, зацікавлені проблемами сьогодення.

Результати тестування студентів математичного факультету спеціальності «Інформатика» свідчать про наявність у житті цілей, пов’язаних з майбутньою діяльністю, які надають життю свідомості, спрямованості і часової перспективи. Високі бали за шкалою «Процес життя або інтерес і емоційна насиченість життя» свідчать про те, що випробувані сприймають сам процес життя як цікавий, емоційно насичений і наповнений змістом, проте також живуть переважно сьогоденним днем. Студенти переконані в тому, що людина має контролювати своє життя, вільно приймати рішення та втілювати їх у життя.

Однак у студентів всіх факультетів критичними є показники за шкалами «Результативність життя або задоволеність самореалізацією» та «Локус контролю – Я (Я – хазяїн життя)», що може свідчити про незадоволеність своїм життям у сьогоденні та невпевненість у можливості контролювати події свого життя власними силами, а також про наявність сподівань на створення державою сприятливих умов для розвитку та удосконалення професії вчителя.

Таблиця 1- Стандартні нормативи та результати дослідження

	Показники норми	Факультет іноземн. філології	Філологічний (російська мова)	Філологічний (українська мова)	Мат. факультет (математика)	Мат. факультет (інформатика)	Фізичний факультет	Фак. фізичного виховання	Біологічний факультет	Історичний факультет
Цілі в житті	29,38 ± 6,24	28,83	34,50	29,17	32,36	33,80	33,70	32,30	27,10	30,30
Процес життя або інтерес і емоційна насиченість життя	28,80 ± 6,14	26,17	30,50	28,83	30,50	36,50	39,90	29,00	25,30	31,30
Результативність життя або задоволеність самореалізацією	23,30 ± 4,95	19,00	18,35	18,50	21,33	19,63	18,50	21,30	20,10	19,00
Локус контролю – Я (Я – хазяїн життя)	18,58 ±4,30	14,90	15,50	14,33	14,52	14,98	15,02	14,65	14,52	15,33
Локус контролю – життя або управління життям	28,70 ± 6,10	27,33	25,00	28,83	30,71	36,40	33,80	32,80	25,90	29,40
Свідомість життя	95,76 ± 16,54	92,64	89,19	85,00	93,45	98,61	93,42	92,45	81,62	93,33

Групові показники життєвих цінностей, свідчать про те, що серед термінальних цінностей морально-ділові: розвиток себе, духовне задоволення, креативність, активні соціальні контакти стоять вище егоїстично престижних: досягнення, матеріальне становище, збереження власної індивідуальності. Слід наголосити на спільному прагненні усіх студентів педагогічних спеціальностей до морального задоволення у всіх сферах життя, ідеалістичність у поглядах, схильність до дотримання етичних норм у поведінці.

Найбільш високі результати щодо наявності цілей у житті показали студенти філологічного факультету (російська мова); за шкалою “Процес життя або інтерес і емоційна насиченість життя” найвищі результати отримали студенти фізичного факультету; результативність життя або задоволеність самореалізацією виявилася найвищою у студентів математичного факультету; локус контролю – Я (Я – хазяїн життя) був найбільшим у студентів філологічного факультету (російська мова); локус контролю – життя або управління життям - у студентів факультету інформатики; свідомість життя - у студентів факультету інформатики. Домінування в структурі особистості духовних цінностей відображає її ставлення до світу, свідчить про можливість перетворення внутрішніх можливостей в позитивне діяльно-активне ставлення до оточуючих, що і визначає готовність керуватися принципами гуманізму в усіх життєвих сферах.

Отримані експериментальні результати підтвердили припущення про те, що високий рівень сформованості життєвих цілей свідчить про гуманістичну спрямованість особистості і виступає важливою передумовою формування гуманістичних цінностей.

Перспективою нашого дослідження буде процес формування гуманістичних цінностей майбутнього вчителя, який залежить від реалізації певних педагогічних умов, а саме:

- урахування змін ціннісних орієнтацій майбутніх вчителів, що відбуваються протягом навчання у вищому навчальному закладі, вивчення та порівняння ціннісних орієнтацій студентів перших та випускних курсів;
- удосконалення змісту педагогічного процесу, спрямованого на формування гуманістичних цінностей як основи майбутньої професії;
- формування відповідних громадянських, моральних, естетичних і пізнавальних ідеалів у навчально-виховному процесі.

- важливими умовами формування гуманістичних цінностей виступають гуманізація та гуманітаризація навчально-виховного процесу, а також реалізація особистісно орієнтованого підходу у навчально-виховному процесі.

З огляду на зазначене, всі напрямки навчально-виховної роботи вищого навчального закладу мають передбачати створення комплексу ефективних педагогічних умов, які покликані забезпечувати цілісний та гармонійний розвиток особистості майбутнього вчителя, формування його гуманістичного світогляду та гуманістичних цінностей як основи педагогічної діяльності. Сформовані у процесі навчання гуманістичні цінності стануть надалі важливим вектором спрямування професійної діяльності та особистісного самовдосконалення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Національна доктрина розвитку освіти // Освіта України. – 2002. – №33.
2. Данилова Г.С. Проблема гуманістичного становлення особистості педагога в сучасних умовах // Гуманістично спрямований виховний процес і становлення особистості: збір. наук. праць / Г.С. Данилова. – К.: ВіРа Інсайт, 2001 – Кн. II. – С. 52.
3. Власенко О.М. Проблема формування моральних цінностей майбутніх учителів / О.М. Власенко // Освіта Донбасу. – 2004. – №3-4. – С. 87-93.
4. Григорьева-Голубева В.А. Становление гуманистических ценностей педагога (В аспекте языковой личности): дис. ... доктора пед. наук: 13.00.01 / Валентина Андреевна Григорьева-Голубева. – С-Пб, 2002. – 493 с.
5. Киричок В.А. Теоретичний аспект формування гуманістичних цінностей молодших школярів у сучасних умовах / В.А. Киричок // Теоретико-методологічні проблеми розвитку особистості в системі неперервної освіти: семінар АПН України 16 груд. 2004 р.: матер. – К., 2005. – С. 234-238.
6. Норов О. Гуманістичні ціннісні орієнтації / О. Норов // Рідна школа. – 1997. – №11. – С.25-27.

УДК 811.161.2

ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ ФОРМ НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ СТУДЕНТАМ СПЕЦІАЛЬНОСТІ “МЕНЕДЖМЕНТ ОРГАНІЗАЦІЙ” ЕКОНОМІЧНИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Вірченко Т.І., к. філол. н., доцент

Криворізький економічний інститут ДВНЗ

“Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана”

У статті обґрунтовується актуальність використання ділових ігор у підготовці майбутніх менеджерів, а також доводиться доцільність використання ігрових форм навчання на заняттях з української мови.

Ключові слова: ділові ігри, імітація, ситуативна педагогіка.

Вірченко Т.И. ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИГРОВЫХ ФОРМ ОБУЧЕНИЯ ВО ВРЕМЯ ПРЕПОДАВАНИЯ УКРАИНСКОГО ЯЗЫКА СТУДЕНТАМ СПЕЦИАЛЬНОСТИ “МЕНЕДЖМЕНТ ОРГАНИЗАЦИЙ” ЭКОНОМИЧЕСКИХ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ / Криворожский экономический институт ГВУЗ Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана, Украина.

В статье обосновывается актуальность проблемы использования деловых игр в подготовке будущих менеджеров, а также доказывается целесообразность использования игровых форм обучения на занятиях украинского языка.

Ключевые слова: деловые игры, имитация, ситуативная педагогика.

Virchenko T. GAME MODELS OF EDUCATION IN THE UKRAINIAN LANGUAGE TEACHING FOR THE STUDENTS OF “ORGANIZATIONAL MANAGEMENT” SPECIALITY IN HIGHTER ECONOMIC INSTITUTIONS / Krivorizky economical institute of State Higher Educational Institutution “Kyiv national university named by Vadim Hetman”, Ukraine.

The usage actuality of the business role plays in training of future managers is grounded, and the usage expediency of the training’s playing forms at the lessons of “Ukrainian verbality” is proved.

Key words: business plays, imitation, situational pedagogics.